

קונטרס
אבות ובנים

יגלה מעלת אחד בין האבות והבנים, ויתן עצות
לכל אב איך שישלח עם בנו לעלותו על דרך
הישר, דרך התורה והאמונה, ויזכה לרוות ממנו
רב נחת דקדשה.

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון
בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הגאון הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, פתובים ומאמרי

חכמינו הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובכ"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁאֶחָד הַדְּבָרִים הֵכִי קָשִׁים,
שְׁתַּהֲיָה הַבְּנָה בֵּין אָבוֹת וּבָנִים, וּבְשִׁבִיל זֶה
שְׁנִיָּהֶם סוּבָלִים – הֵן הָאָבוֹת וְהֵן הַבָּנִים, כִּי
חֲסֵדָה תִּקְשָׁרֶת בֵּינֵיהֶם, וְלֹא זֹאת, הֵיוּ
מִצְלִיחִים שְׁנֵיהֶם.

(אמרי-מוהרא"ש, סימן תשעא)

קונטרס

אבות ובנים

א.

בְּנֵי! אֲבִקֶשׁ אוֹתְךָ מְאֹד, שְׁתַּעֲצֹר לְרַגַע, וְתִחַיֵּשׁב
בְּדַעְתְּךָ הַיָּטֵב, וְתִשְׁמַע בְּקוֹלִי, וְתִכְנִיֵס בְּלִבְךָ דְּבוּרִים
אֵלַי שְׂאֲנִי רוֹצֵה לְדַבֵּר אִתְּךָ. הֵנּוּ יוֹדַע, שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא עָשָׂה אִתְּךָ חֶסֶד חַנּוּם, וְנָתַן לְךָ בְּנִים זְכָרִים, אֲשֶׁר
זוֹ הַמַּתָּנָה הַכִּי יָפָה שְׂיִכּוּלִים לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ,
וְעַל-כֵּן אֲבִקֶשׁ אוֹתְךָ מְאֹד, רְאֵה לְשֹׁמֵר מְאֹד עַל הַמַּתָּנָה
הַיְקָרָה שֶׁנָּתַן לְךָ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי לְצַעֲרֵנוּ הָרַב,
אֲנִיחֵנוּ עַדִּים, שְׁבָנֵי-אָדָם טַפְּשִׁים, וּמְאֲבָדִים בְּמוֹ יַדֵּיהֶם
אֶת הַמַּתָּנָה הַיְקָרָה שֶׁקָּבְלוּ מֵהַבוֹרָא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ —
בְּנִים זְכָרִים. וּמִבּוֹזְזִים אֶת הָאוֹצָר הַנּוֹרָא וְהַנִּפְלָא מְאֹד
שֶׁיֵּשׁ בַּיַּדֵּיהֶם, וְאַחַר-כֵּן כְּשֶׁהַבְּנִים גְּדֻלִים, וְהֵם בּוֹרְחִים
לוֹ מִתַּחַת יָדָיו, אֲזִי הוּא אוֹכֵל אֶת עֲצָמוֹ, וּבוֹכָה וּמְבַכָּה
שָׁמַיִם וָאָרֶץ, אֵיךְ אֲבָדְתִי אֶת בְּנֵי, שֶׁגִּדְלַתִּי וְרוֹמְמַתִּי,
וְאֵיךְ נִתְקַיֵּם אֶצְלִי הַפְּסוּק (ישעיה א, ב): "בְּנִים גִּדְלַתִּי

וְרוֹמְמָתִי, וְהִמָּה פִּשְׁעוּ בִי"; וְאַתָּה שׁוֹכַח, שְׁבִהִיּוֹתָם
 יְלָדִים קְטַנִּים, זְלוּזָתָ בָּהֶם, וְלֹא הִיָּתָה לָךְ סְבִלְנוֹת
 אֲלֵיהֶם, וְלֹא הוֹרְדָתָ אֶת עֲצָמָךְ אֲלֵיהֶם, וּבִקְשִׁי דְבַרְתָּ
 אִתָּם; תָּמִיד צָעֲקָתָ עֲלֵיהֶם, הִשְׁפַּלְתָּ אוֹתָם, שְׁבַרְתָּ
 אוֹתָם, קָרַאתָ לָהֶם בְּכָל מִיַּי שְׁמוֹת שֶׁל גְּנָאִי, אַף פַּעַם
 הַיְלָדִים שָׁלַךְ לֹא שָׁמְעוּ מְלֶה טוֹבָה מִמֶּךָ, רַק בְּזִיוּנוֹת,
 עֲלֻבוֹנוֹת וּבִקְרָת, וְכִךְ גָּדְלוּ כָּל יַמֵּי נְעוּרֵיהֶם. וְעֲכָשׁוּ
 כְּשֶׁהֵם גְּדֻלִים, הֵם מִתְנַקְּמִים בָּךְ, וְאַתָּה מִתְחַרֵּט עַל
 מַעֲשֶׂיךָ, כִּי אַתָּה רוֹאֶה אֵילוּ פְּרוֹת גְּרוּעִים יֵצְאוּ לָךְ. לֹא
 תֵאָרֵף שִׁיְהִי לָךְ יְלָדִים שׁוֹכְבִים כְּאֵלוֹ, לֹא תֵאָרֵף
 לְעֲצָמָךְ שֶׁתִּהְיֶה לָךְ עֲגַמַת נֶפֶשׁ כָּל־כֶּךָ גְּדוּלָה מִבְּנֶיךָ,
 שֶׁגָּדְלוּ פְּרוֹת מְרוֹרִים וְדוֹקְרָנִיִּים, וַיֵּצְאוּ לְתַרְבוֹת רָעָה,
 הַשֵּׁם יִשְׁמַר. וְהַכֹּל אַתָּה אֲשֶׁם, כִּי בִהְיוֹתָם קְטַנִּים לֹא
 הוֹרְדָתָ עֲצָמָךְ אֲלֵיהֶם, וְלֹא נָתַתָּ לָהֶם תְּשׁוּמַת לֵב, נִתְקַתָּ
 אֶת כָּל הַקְּשָׁרִים עִמָּם, לֹא הָיָה לָךְ זְמַן אֲלֵיהֶם, תָּמִיד
 כְּשֶׁבִנְךָ בָּא אֵלֶיךָ לְשֶׂאל אֵיזָה דְבָר, צָעֲקָתָ עֲלָיו: לָךְ
 מִפָּה, תֵּצֵא מִפָּה, וְכַדוּמָה כֹּל מִיַּי לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּנָאִי, כִּי
 הָיִיתָ עָסוּק בְּהַמוֹן עָסוּקִים, רַק לֹא בִּילְדֶיךָ. לָכֵן מָה
 אַתָּה רוֹצֵה עֲתָה מִבְּנֶיךָ שֶׁגָּדְל טַפֵּשׁ וְשׁוֹטֵה גְמוּר, הֲרִי
 רַבְנוּ ז"ל אָמַר (סִפְרֵי-הַמִּדּוֹת, אוֹת בָּנִים, סִימָן קז): הַבָּנִים שׁוֹטִים
 כְּשֶׁאַבִּיהֶם כְּעֶסֶן; כִּי בְּדֶרֶךְ כָּל יְלָדִים קְטַנִּים סִקְרָנִיִּים,
 וְשׁוֹאֲלִים אֶת אָבִיהֶם כָּל דְבָר: אֲבֹא, מַה זֶה?! אֲבֹא,
 אֵיךְ זֶה?! וְאִם יֵשׁ לְאָב סְבִלְנוֹת לְבָנָיו, אֲזִי גְדֻלִים

אבות ובנים

קפג

מְצַלְחִים בְּחַיֵּיהֶם, וְנַעֲשִׂים פְּקָחִים, אֲבָל אִם הָאָבָא אֵין לוֹ סְבָלְנוּת לִילְדָיו, אֲזִי מִתְפָּרֵץ עֲלֵיהֶם, שׁוֹבֵר אוֹתָם, מִשְׁפִּיל אוֹתָם, מְרַחֵק אוֹתָם, וְאֵינְנוּ סְבָלָן כְּלַפֵּיהֶם. וּמְסַבְּנִים הַבָּנִים, אֵין לָהֶם מִי שֶׁיַּעֲנֶה עַל שְׁאֵלוֹתֵיהֶם וּסְפִיקוֹתֵיהֶם. וְלָכֵן הֵם גְּדֹלִים שׁוֹטִים. וְלָכֵן, בְּנֵי הַיָּקָר! מֵאַחַר שֶׁנִּתֵּן לָךְ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְּנָה — בָּנִים וְזָכָרִים, רְאֵה לְמִסֵּר אֶת נַפְשְׁךָ וְלַעֲזֹב אֶת הַכֹּל עַל-כָּל-פָּנִים פָּעַם בְּשָׁבוּעַ, וּרְאֵה לְתַת לָהֶם שְׁעָה אַחַת תְּשׁוּמַת לֵב, וּתְדַבֵּר אִתָּם וּתְלַמֵּד עִמָּהֶם, וּתְתַעֲנֶינָן בְּכָל אֲשֶׁר עוֹבֵר עֲלֵיהֶם. כִּי עוֹבֵר כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְאַתָּה בְּקִשִּׁי רוֹאֵה אֶת הַבָּנִים שְׁלָךְ, וְאַתָּה טְרוּד וְעָסוּק בְּאַלְפֵי עֲנִינִים, וְאֵין לָךְ סְבָלְנוּת וְעֲצָבִים אֶל בְּנֵיךָ, אֲזִי לְכָל הַפְּחוֹת תִּקְדִּישׁ שְׁעָה אַחַת בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת, וְתִקַּח אוֹתָם אֶל אִיזָה בֵּית-הַמְּדֻרָשׁ, וְשֵׁם תְּלַמֵּד אִתָּם וּתְדַבֵּר עִמָּהֶם, וּתְסַפֵּר לָהֶם סְפֹרִים, וּתְתַעֲנֶינָן בְּכַעֲיוֹתֵיהֶם. וְאַל תֵּאמֶר שְׁאֵין לָךְ זְמַן, כִּי כָּל הַשָּׁבוּעַ אֲמַרְתָּ כֶּךָ, וְאִם אַתָּה רוֹצֵה שְׁיִהְיוּ לָךְ בָּנִים מְצַלְחִים, רְאֵה לְנַתֵּק אֶת עֲצָמְךָ מִכָּל הָעוֹלָם לְכָל הַפְּחוֹת שְׁעָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ, וְאֲזִי לֹא יִהְיֶה לָךְ עֶסֶק עִם שׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַע עוֹלָם, אֵין מְשַׁפְּחָה, אֵין יְדִידִים, אֵין עֶסְקִים, אֵין טְלָפוֹן, אֵין שׁוּם דְּבָר, רַק "אָבוֹת וּבָנִים" — אַתָּה וְהַבָּנִים שְׁלָךְ. לְזֹאת, עֲדִיף שֶׁהַמְּקוֹם שֶׁתִּקַּח לְשֵׁם אֶת יְלָדֶיךָ יִהְיֶה בְּבֵית-הַמְּדֻרָשׁ דִּיקָא, שְׁשֵׁם אֵין שׁוּם הַפְּרָעוֹת, וְשֵׁם תְּדַבֵּר אִתָּם, וּתְלַמֵּד אִתָּם וְתִבְחַן

אותם מה שְלִמְדוּ כָּל הַשָּׁבוּעַ. וְאִם הֵם חִלְשִׁים בְּלַמּוּד,
 זָכַר הַיָּטֵב, שֶׁזֶּה אֲשַׁמְתְּךָ וְלֹא אֲשַׁמְתָּם, אֵל תִּצְעַק עֲלֵיהֶם
 וְאֵל תִּתְפָּרֵץ עֲלֵיהֶם, אֲלֵא תֵּן לָהֶם תְּשׁוּמַת־לֵב, תִּתְעַנֵּין
 בְּכַעְיוֹתֵיהֶם, וְתִשְׁמַע בְּכַבֵּד רֹאשׁ אֶת אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם
 לֹדֵם, תּוֹרִיד עֲצָמָךְ אֲלֵיהֶם, וְכִךְ יִגְדְּלוּ מִצְּלָחִים
 בְּחַיֵּיהֶם, כִּי רַבְּנוּ ז"ל אָמַר (סֵפֶר־הַמִּדּוֹת, אוֹת בָּנִים, חֶלֶק ב', סִימָן
 ב'): סִגְלָה לְבָנִים — לְהַקְטִין אֶת עֲצָמוֹ; בְּזֶה שְׂאֵדָם
 מִקְטִין עֲצָמוֹ, וַיּוֹרֵד אֶל שְׁכָל הַבָּנִים, וּמִדְּבַר אִתָּם,
 מִשְׁחַק אִתָּם, מִסִּפּוֹר לָהֶם סְפוּרִים, וּמִתְעַנֵּין
 בְּמִצְוֹתֵיהֶם, עַל־יְדֵי־זֶה הַיְלָדִים מִצְּלִיחִים מְאֹד.
 לְזֹאת, אֶהוּבִי, בְּנִי! אִם אִתָּה רוּצָה לְהַצְלִיחַ עִם בְּנִיךָ,
 שְׂיִגְדְּלוּ יְהוּדִים מְאֻמִּינִים בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וּמוֹסְרִים נִפְשָׁם עַל
 קְדוּשׁ שְׁמוֹ יִתְבַּרְךָ, לֹמְדִים תּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיא
 חֻכְמָתוֹ יִתְבַּרְךָ, וּמְקִימִים אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבַּרְךָ, שֶׁהֵם
 רְצוֹנוֹ יִתְבַּרְךָ, רֹאה לִיחַד לְךָ שְׁעָה אַחַת בַּשָּׁבוּעַ, וְאִז
 תִּהְיֶה מְאֻחָד עִם בְּנִיךָ. וְהַמְקוֹם הַכִּי טוֹב זֶה לֹא בְּבֵית,
 אֲלֵא מִחוּץ לְבֵית, בְּאַיְזָה בֵּית־הַכִּנְסֵת אוֹ בֵּית־הַמִּדְרָשׁ,
 שֶׁהוּא מְקוֹם קְדוּשׁ מְאֹד, מִשְׁכַּן הַשְּׂכִינָה, וְשֵׁם תִּדְבַּר
 עִם בְּנִיךָ, וְתִלְמַד עִמָּהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר לְמַדוּ כָּל הַשָּׁבוּעַ,
 וְזֶה יִגְבִּיֶה אֶת מַחֵם וְדַעְתָּם וְשִׁכְלָם, וַיִּתְרַחֵב לְבָבְכֶם,
 וַיִּתְהַדֵּק הַקָּשֶׁר בֵּין "אָבוֹת וּבָנִים", וְתִחַדֵּר בִּינֵיהֶם
 אֶהְבֶּה זֶה לְזֶה. וְאֵל תֹּאמַר מֶה תּוֹעִיל שְׁעָה אַחַת
 בַּשָּׁבוּעַ, הֲלֹא יֵשׁ כָּל־כֹּךְ הַרְבֵּה לְעַבֵּד עִם בְּנִי, כִּי הֵם

אבות ובנים

קפה

שׁוֹכְבִים וְחֻצוֹפִים, מְלֵאִים מְדוּת רָעוֹת, עֲזוּת, אִינֶם מְגַמְסִים, אֵל תֹּאמַר כָּךְ, פִּי בָזָה שְׁתַּגְנֵב שְׁעָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ, וְתִקַּח אֶת בְּנֵיךְ הַזְּכָרִים דִּיקָא אֶל בֵּית-הַמְדַרְשׁ, וְתִלְמַד אִתָּם אֵיזָה לַמּוֹד, בָּזָה אִתָּה בּוֹנָה אוֹתָם, בָּזָה אִתָּה מְחִיָּה אוֹתָם, וּבָזָה אִתָּה מְקַשֵּׁר אוֹתָם אֵלֶיךָ. וְאִךְ שְׁבִהתְחִלָּה לֹא תִרְאֶה שׁוּם פְּעֻלָּה, אֲבָל אִם תִּהְיֶה עֹקֵשׁן גָּדוֹל עַל זֶה, שְׁבִכָל מוֹצְאֵי שְׁבִת אִתָּה מְקַדֵּשׁ שְׁעָה אַחַת בְּשָׁבִיל הַבָּנִים הַזְּכָרִים שְׁלָךְ, בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן תִּרְאֶה שְׁנוֵי גָדוֹל מְאֹד, הָעֶקֶר בַּל תִּהְיֶה חָכֵם בְּעֵינֶיךָ, אֲלֹא תִקְיִם אֶת דְּבָרֵי אֵלֶּה שְׁאֵנִי מְבַקֵּשׁ אוֹתְךָ, שְׁתַּחֲוֶס וְתִתְחַמַּל עַל בְּנֵיךְ הַזְּכָרִים. וְאִם אִתָּה רוּצָה לַרְוּת רַב נַחַת דְּקַדְשָׁה מֵהֶם, רֵאֵה לְמִסֹּר נִפְשֶׁךָ לְגַנֵּב שְׁעָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ, וְעֲדִיךָ בְּמוֹצְאֵי-שְׁבִת, וְתִקַּח אוֹתָם לְבֵית-הַמְדַרְשׁ דִּיקָא, שְׁשֵׁם אֵין שׁוּם מְנִיעָה וְעִכּוֹב — לֹא מִצַּד הַמְשַׁפָּחָה וְלֹא מִצַּד הַקְּרוֹבִים וְהַיְדִידִים, וְלֹא מִצַּד עֲסָקִיךָ וְטִלְפוֹנִים וְכַדוּמָה, שֵׁם אֵין כָּלוּם, רַק אִתָּה וּבְנֵיךָ מְאַחֲדִים "אָבוֹת וּבָנִים" עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. אִם תִּשְׁמַע בְּקוֹלֵי וְתִקְיִם אֶת דְּבָרֵי — תִּצְלִיחַ מְאֹד. וְאִךְ שְׁאִתָּה תִּטְעֵן, שְׁאֵינֶךָ תִּלְמִיד חָכֵם, וְאִתָּה בְּעֲצָמְךָ לֹא לְמַדָּת, וּמָה אִתָּה יְכוּל לְהַעֲבִיר לְבְנֵיךְ הַזְּכָרִים?! אֵל תֹּאמַר זֹאת, אֲלֹא בָזָה שְׁתַּשְׁב אִתָּם בְּיַחַד שְׁעָה אַחַת, וְתִתֵּן לָהֶם תְּשׁוּמַת לֵב, תְּסַפֵּר לָהֶם סְפוּרִים, וְתִלְמַד עִמָּהֶם הַלְכוֹת הַנְּחוּצוֹת יוֹם יוֹם, וְתִדְרִיךְ אוֹתָם, בָּזָה

אתה בונה אותם; כי אצל הבנים זכרים, כל מה שאבא
אומר — זה קדש, קדש קדשים, ואפלו שהאבא איש
פשוט מאד, והוא בעל עסק: נגר, סנדלר, חיט וכדומה,
עם כל זאת הבנים זכרים מסתכלים על האבא ושומעים
בקולו. ובפרט כשהם עדין קטנים. ואם תשמע בקולי
ותגנב שעה אחת בשבוע לבוא עם בניך הזכרים
לבית-המדרש ותלמד עמהם, ותדבר עמהם, ותספר
להם ספורים מפרשת השבוע, ותחדיר בהם אמונה
פשוטה בו יתברך, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, ותמיד
תדבר ממנו יתברך, אז תראה אילו ילדים בריאים
בנפשם ובשכלם תזכה, ואיך תצליח עמהם בגשמיות
וברוחניות. וכבר אמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בנים, סימן
סד): צריך ללמד את התינוק דרך ארץ מנעוריו. ועליך
להבין, אהובי בני, שהבנים הטובים אינם צומחים על
אילנות, אלא כפי ההשקעה שמשקיעים בהם — בן
זוכים לקצור מהם אחר-כך. ולכן, בני, כשעדין ילדיך
קטני קטנים, תקח אותם לבית-הכנסת שעה אחת
בשבוע במסירות נפש הכי גדולה, ואל תסתכל על קור,
גשם, שלג, רוחות, חם ושרב, אלא בוא תבוא ברנה אל
בית-המדרש, שהוא מקום משפן השכינה, ושם ניקא
תדבר אתם, ושם תספר עמהם כל מיני ספורי צדיקים,
ועל-ידי-זה נכון לבך יהיה בטוח, שיהיו לך בנים
מצלחים בתורה וביראת שמים, מצלחים בעסקי העולם

הזה. ואף שאני יודע, אהובי, בני, שיבא היצור וילביש עצמו במצוות, כמובא (לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן א'), ויאמר לך: הרי יש איזו אלמנה לעזר לה, יש איזה עני לשמע לו, יש איזו סעדה נחוצה, יש איזו אספה מעניינת וכדומה כל מיני מצוות שיביא לך היצור — תלעג לו, ותאמר לעצמך: שעה אחת אני מכרח לתת לבנים זכרים שלי, כל השבוע אינם רואים אותי, ואינם מדברים עמי, הבה אקבץ אותם יחד לבית-מדרש, ושם אלמד אתם, ושם אדבר עמם. אינך יכול לתאר ולשער אהובי, בני, הרשם הגדול שיעשה דבר זה אצל בנך הזכרים, אשר בדרך כלל מאד קשורים אל האבא. לזאת, אהובי, בני, ראה ממוצאי שבת הקרוב, לקחת את הבנים הזכרים שלך לבית-המדרש, ותשתדל שיהיה יחוד בין "אבות ובנים". ותדבר אתם ותלמד עמם, ותעבר על החמר שלמדו כל השבוע. ואם תשאל, אהובי, בני, למה דוקא שעה אחת במוצאי-שבת דיקא? אלא כן מובא בשם צדיקים קדושים, שכפי שמתחיל השבוע, כן יהיה כל השבוע. אם תמסר את נפשך במסירות נפש בפעל ממש לגנב שעה אחת במוצאי שבת לדבר עם ילדיך, ולספר להם ספורים, ולכחן אותם את אשר למדו כל השבוע, ותחזק ותעודד ותשמח אותם, ותתענין בבעייתיהם, ותתן להם לדבר בחפשיות, ולא תצעק עליהם ולא תשפיל אותם, אלא

תרחיב להם את המוח והשכל, תשחק עמָהֶם, ותתן להם פרסים, זה יורה לך דרך עד שגם באמצע השבוע ישתלם לך לגנב עוד שעה ועוד שעה, כי תראה במו עיניך את גדל ההצלחה שיש באחוד "אבות ובנים". לזאת, בני! ראה לא להיות בטלן, וזכור היטב, אשר הבנים זכרים הם העינים שלך, ומה לא יעשה אדם כדי לשמר את העינים שלו? ! ואיזה אבא אינו רוצה לראות נחת מהבנים הזכרים שלו? ! איזה אבא אינו רוצה לראות, שהבנים הזכרים שלו הולכים בדרך? ! לזאת, אהובי, בני! כשעדין ילדיך קטני קטנים, תמשך אותם שעה אחת לבית-המדרש, ושם תדבר אתם ותלמד אתם, ותחזק ותעודד ותשמח אותם, ותדבר על לבם דברי נחומים, ותתענין בבעינתם, ואפלו שמשפריים לך שטיות וקטנוניות, תוריד עצמך אליהם, ותתענין בבעינותיהם, ויהיה אצלך חשוב מאד כל דבור ודבור שאתה מדבר אתם. כי דבר זה חשוב ונחוץ מאד, כי הבנים זכרים רוצים אבא חם, אבא מסור אליהם, אבא המתענין בבעינותיהם. ואם תקים את דברי אלה, אז תצליח מאד עם הבנים הזכרים שלך, ויגדלו בריאים בנפשם ובשכלם, בריאים במדותיהם. אבל אם לא תשמע בקולי, ולא תקים את אשר אני מבקש אותך, אני מכרח לומר לך, שאתה רשע מרשע, רוצח, ולא אכפת לך מהבנים הזכרים שלך, ואתה מפקיר אותם,

אבות ובנים

קפט

וּלְבִסּוּף תֹּאכַל אֶת הַדִּיּוֹסָה שְׂבִשְׁלֵתָ לְעֶצְמְךָ; וּכְשֵׁיגְדֶלְךָ
— יִפְרְקוּ עַל מַעַל צְנוּאָרְךָ, וַיִּתְחַצְּפוּ אֵלֶיךָ, וְאַף יִגְבִּיהוּ
יָדַיִם עָלֶיךָ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וַיִּגְנְבוּ וַיִּגְזְלוּ, עַד שֵׁיִשְׁבוּ
בְּבֵית-סִהָרָה, הַשָּׁם יְרַחֵם, וְהַקּוֹלָר תְּלוּי בְּצִנּוּאָרְךָ, וְלֹא
תּוּכַל לְהִתְחַמֵּק מִהָאִשְׁמָה. אֲבָל כְּבָר יִהְיֶה מְאַחֵר מְדִי,
וְתִכְפֶּה יוֹמָם וְלַיְלָה אֵיךְ יֵצֵא מִמָּךְ יֵלֵד פְּרָא כְּזֹה,
וְתִשְׁאַל אֵיךְ וַיְמָה יֵצֵא מִמֶּנִּי בֶן בְּלִיעַל כְּזֹה, מָה עָשִׂיתִי
רַע?! אֲבָל יִהְיֶה כְּבָר מְאַחֵר, וְתִמְרֹט שְׁעָרוֹת רֵאשֶׁךְ
מֵרַב צֶעַר וַיִּסְוִרִים, וַיִּתְפּוֹצֵץ לְבָבְךָ, וְתִתְבַּיֵּשׁ לְצֵאת בַּחוּץ,
מִחֲרַפַּת הַבָּנִים הַזְּכָרִים שְׁלָךְ. אֲבָל אַל תָּבֵא בְטָעָנוֹת, כִּי
אִתָּה אֲשֶׁם בְּדָבָר. לְזֹאת, בְּנִי, בְּנִי! שִׁים דְּבָרֵי אֱלֹה
בְּתוֹךְ לְבָבְךָ. וַיִּזְכֹּר הַיֵּטֵב, שְׂבִיזָה שְׂתִגְנֹב שְׁעָה אַחַת
בְּשָׂבוֹעַ, וְתִהְיֶה אִךְ וְרַק קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ לְבָנִים הַזְּכָרִים
שְׁלָךְ, וְתִדְבֵּר עִמָּהֶם וְתִלְמַד עִמָּהֶם וְתִדְרִיךְ אוֹתָם בְּדִרְךָ
אֲהָבָה, בְּדִרְךָ שְׂמִחָה, וְתִסַּפֵּר לָהֶם כָּל מִינֵי סְפוּרִים, כְּזֹה
תִּבְנֶה אוֹתָם נְפִשִׁית וְשִׁכְלִית, וַיִּתְרַחֵב דַּעְתָּם וּמַחֵם,
וַיִּגְדְּלוּ בְרִיאִים בְּנִפְשָׁם וּבְשִׁכְלָם, וְתִרְוֶה מֵהֶם רַב נַחַת
דְּקִדְשָׁה.

ב.

אָהוּבִי, בְּנִי! עָלֶיךָ לְדַעַת, שְׂהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא גִתָּן
לְךָ מִתְּנָה בָּנִים יְקָרִים, שְׁהֵם יִהְיוּמִים, אֲזִי עָלֶיךָ לְשִׁמּוֹר

עליהם מאד מאד, כמו שאַתָּה שׁוֹמֵר עַל בְּבַת עֵינֶיךָ ;
 כִּי סוּף כָּל סוּף מֵה "יִשְׂאֵר מִמֶּךָ ? רַק אֵלֹה הַבָּנִים שְׂיֵאמְרוּ
 עֲלֶיךָ קִדְיֵשׁ. וְלִכֵּן רָאָה לְמִסַּר נַפְשְׁךָ לְחַנּוּךְ אוֹתָם בְּחַנּוּךְ
 תּוֹרְנֵי, חַנּוּךְ שֶׁל אֲמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, חַנּוּךְ שֶׁל יִרְאֵת
 שָׁמַיִם וְקִיּוּם הַמְצוּוֹת בְּשִׂמְחָה, חַנּוּךְ שֶׁל דְּרָךְ אֶרֶץ
 וּמִדּוֹת טוֹבוֹת כָּלפִּי הַזּוֹלָת. לְזֹאת אַתָּה צָרִיךְ לְהִשְׁקִיעַ
 בָּהֶם הִרְבָּה, וְאֵל תִּתְחַמֵּק כְּאֵלֹה אַתָּה עֶסוּק בְּאֵלפִי
 עֲנִינִים, וְאַתָּה כְּבָר מוֹסֵר אוֹתָם לְתִלְמוּד תּוֹרָה אוֹ
 לְמִלְמַד פְּרָטִי, וְזֶה כְּבָר מִסְפִּיק לָךְ, וְיִצְאֵת יְדֵי חוֹבְתָךְ,
 אֲלֵא עֲלֶיךָ לְזִכּוֹר הַיֵּטֵב, כִּי מְלַבֵּד כָּל זֹאת, כְּדֹאֵי לָךְ
 שְׁשָׁעָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ תִּמְסַר אֶת כָּל כְּלָךְ אֶל בְּנֶיךָ
 הַזְּכָרִים. וְהַזְמַן הַטוֹב בְּיֹתֵר הוּא בְּמוֹצָאֵי־שַׁבָּת, שְׁאֵז
 מִתְחִיל הַשָּׁבוּעַ הַבָּא, וְאִם תִּנְדָּב שְׁעָה בְּשָׁבִיל הַבָּנִים
 שְׁלָךְ, אֵין לְמַעַלָּה מִזֶּה. כִּי הַבָּנִים יִרְגִּישׁוּ שֵׁישׁ לָהֶם
 אָבִא, יֵשׁ לָהֶם מִי שְׂמִתְעַנֵּין בְּעֲנִינֵם, יֵשׁ לָהֶם חֵם אָבִהִי.
 וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנִי ! שְׁשָׁעָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ תִּהְיֶה פְּנוּי
 מִכָּל עֲסָקֶיךָ, וְשׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם לֹא יוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתָךְ
 אוֹ לְהַטּוֹת אֶת דַּעְתְּךָ אוֹ לְהַמְשִׁיךְ אוֹתָךְ לְשִׂאֵר דְּבָרִים,
 אֲלֵא שְׁעָה אַחַת בְּשָׁבוּעַ אַתָּה מִכְרַח לְמִסַּר בְּעִבּוֹר
 הַבָּנִים הַזְּכָרִים שְׁלָךְ, וְאִם אֵינְךָ עוֹשֶׂה אֶת זֹאת, עֲלֶיךָ
 לְזִכּוֹר שְׁאֵתָה רָשַׁע מְרָשָׁע, רוֹצֵחַ מִמֶּשׁ, וְשִׁלָּא יְהִי לָךְ
 טְעָנוֹת אַחֲר־כֶּךָ, שֶׁהַבָּנִים שְׁלָךְ יִדְרִדְרוּ וְיִקְחוּ סָמִים, אוֹ
 יִפְרְקוּ עַל לִגְמְרֵי, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְיִפְגְּמוּ בְּבְרִית,

ויִבְשְׁלוּ בְּכֹל מִיַּי חֲטָאִים וְעוֹנוֹת, כִּי כָּבֵד יִהְיֶה מֵאַחֵר, וְאַתָּה תִּהְיֶה אֲשֶׁם. לְזֹאת, אֱהוּבִי, בְּנִי! מֵאַחֵר שְׂנַתֵּן לָךְ הַקְדוּשׁ־כְּרוּף־הוּא בְּנִים זְכָרִים, זֶה הַמִּתְנַהֵּג הַכִּי יָפֵה שֶׁהוּא יִתְכַרֵּךְ נוֹתֵן לְאָדָם, כִּי כֶּךָ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (נְדָרִים סד): כָּל אָדָם שָׂאִין לוֹ בְּנִים — חָשׁוּב כְּמֵת; כִּי אֵין לוֹ עִם מִי לְדַבֵּר, אֵין לוֹ עִם מִי לְהִתְחַלֵּק בְּדַעְתּוֹ. וְכֶךָ אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (בְּבֹא בַתְּרָא קלט.): דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם קְרוּבָה אֶצֶל בְּנוֹ; כִּי בְּנִים זְכָרִים הֵם עֶקֶר הַפֶּאֶר וְהַיְפִי וְהַחֲזַק וְהַחֲזַק שֶׁל הָאָדָם, וְדָרְכוּ שֶׁל אָדָם שְׂנַמְשֵׁף יוֹתֵר אֶל בְּנִים זְכָרִים. לְזֹאת, רְאֵה לְמַסַּר נִפְשֶׁךָ בְּעִבּוּר בְּנִיךָ, וְתַחֲזֵק וְתַעוֹדֵד וְתַשְׂמַח אוֹתָם, וְתַדְבֵּר עַל לָבָם, וּבְזֶה יִהְיֶה קֶשֶׁר בֵּין "אָבוֹת וּבְנִים", כִּי בְּזֶה שָׂאִין מוֹסֵר שְׂעֵה אַחַת בְּלֵבָד בְּשָׁבוּעַ בְּעִבּוּר בְּנָיו, זֶה כְּבָר מְשֻׁנָּה אֶת הַגִּישָׁה בֵּין הָאָבָא וְהַבְּנִים. וְמָה אֲנַחְנוּ רוֹאִים? שָׂרֵב רַבִּים שֶׁל בְּנֵי־אָדָם טַפְּשִׁים וְשׁוֹטִים וְרוֹצְחִים, וְלֹא אֶכְפַּת לָהֶם מֵהַבְּנִים הַזְּכָרִים שֶׁלָּהֶם, וְהֵם עֲסוּקִים בְּאַלְפֵי עֲנֻנִים, אֲבָל לֹא עִם בְּנֵיהֶם, אֵין לָהֶם פְּנָאִי וְסִבְלָנוֹת וְעֲצָבִים בְּעִבּוּרָם, וּמִזֶּה נוֹצֵר קָרַע בֵּין "אָבוֹת וּבְנִים", עַד שֶׁבְּמִשְׁפָּחָה הַזְּמַן אֵין שְׂפָה מְשִׁתְּפֶת בֵּינֵיהֶם, עַד שְׂנַעֲשִׂים כְּכַעַס וּכְרָגוֹ זֶה עַל זֶה, עַד שֶׁהֵבִין בּוֹרַח מֵאֲבִיו לְגַמְרִי. וּבְכֹל זֶה הָאָב אֲשֶׁם, כִּי לֹא הָיָה לוֹ זְמַן אֶפְלוֹ שְׂעֵה אַחַת בְּשָׁבוּעַ בְּעִבּוּרוֹ. וְזֶה גֵרָם לוֹ, שֶׁהַבְּנִים זְכָרִים מוֹרְדִים בּוֹ. לְזֹאת רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנִי, מָה

לפניך, ותהיה פקח, שמהשבוע הבא עלינו לטובה, תקח את בניך הזכרים לבית-המדרש במוצאי-שבת, ותלמד עמם שעה אחת, ותדבר אתם, ותתענגן מה כואב להם, ותספר להם ספורים, ותתן להם תשומת-לב, ובזה אתה בונה אותם. ויהיה לך הרבה נחת מהם. והכל תלוי רק בשעה אחת בשבוע. ואם תעשה את זאת, אזי לא תוכל להודות לי כל ימי חייה, לא-כן אם תהיה חכם בעיניך, ותהיה עסוק באלפי ענינים, ורק לבניך הזכרים לא יהיה לך פנאי, תדע שאתה האכזר הגדול ביותר, ותבוא אחר-כך לבכות בחנם, פי כבר לא יועיל לך בכי, פי אבדת את בניך, רחמנא לישזבן. פי אם לא נותנים תשומת-לב לילדים, ואין מתענינים בצערם ובמה שעובר עליהם, על-ידי-זה מאבדים אותם, לזאת, אני מאד מבקש אותך, אהובי, בני! שתחשב פעמים מי יותר חשוב — הבנים הזכרים שלך, או שאר בני-אדם? הן אמת, שרצונך לעשות הרבה מצוות לקרב בני-אדם להקדוש-ברוך-הוא, אבל מדוע לא תזכר, שהחייב הראשון צריכים לעשות בבית עם הבנים הזכרים שלך, ותמסר נפשך בעבורם, ותשתדל מאד לקרב אותם, לחבב אותם וליקר אותם, ולתת להם תשומת-לב. ותזכר היטב מאמרם ז"ל (שבת י:): לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים; אלא תתן תשומת-לב לכל הבנים יחד, לכל אחד את המגיע לו,

אבות ובנים

קצג

וְכָל אֶחָד כָּפִי דַעְתּוֹ וְשָׁכְלוֹ וְחֻכְמָתּוֹ. וְהִלְבֵּשׁ עֲצֻמָּךְ בְּכָל מֵינֵי לְבוּשִׁים, וְתִמְסַר עֲצֻמָּךְ בְּעִבּוּרֶם, אֲזַ תִּרְאֶה סוּף כָּל סוּף הַרְבֵּה גַחַת מִבְּנֵיךְ הַזְּכָרִים, וְהֵם יִמְשִׁיכוּ אֶת הַהֶמְשֵׁךְ שְׁלָךְ. כִּי הַבָּנִים הַזְּכָרִים יוֹרְשִׁים אֶת דַּעַת אָבִיהֶם, כְּמֵאמָרָם ז"ל (עֲדוּת, פֶּרֶק ב'): הָאֵב זוֹכֶה לְבֵן בְּנוֹי בְּכַח וּבַעֲשֹׂר וּבְשָׁנִים וְכוּ'. וְלִכֵּן, אֶהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֶה שְׂיִהְיוּ לְךָ בָּנִים זְכָרִים וּמְצַלְחִים עַד מְאֹד, רְאֵה לְהִיּוֹת פּוֹנֵה מִכָּל עֲסָקֶיךָ שֶׁל הַכְּלִי הָעוֹלָם הַזֶּה, וְצָרֶיךָ שְׂתַדַּע, כִּי הַהֶכְרַח לְגַנֵּב שְׁעָה אַחַת בְּשָׂבוֹעַ בְּעִבּוּרֶם, וְתִקַּח אוֹתָם לְבֵית-הַמְּדֻרָשׁ וְתִלְמַד אִתָּם, וְתִדְבֹר אִתָּם וְתִתְעַנֵּן בְּצַרְכֵיהֶם, וְאֵל יִקְלוּ בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלוֹ, כִּי בְּנִפְשָׁךְ הֵם, כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילוּ אֵלֶיךָ הַחֻכְמַיִם בְּעֵינֵיהֶם, שְׂהִיו עֲסוּקִים בְּהַרְבֵּה עֲנִינִים וּמַצּוֹת, אֲבָל לֹא הִתְעַנֵּינוּ בְּבִנְיָהֶם הַזְּכָרִים, וְכֵן אֲבָדוּ אוֹתָם כְּמוֹ יְדֵיהֶם. וְלִכֵּן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי, לְהִיּוֹת פֶּקַח, שְׂמֵהִיּוֹם תִּקְבַּל עַל עֲצֻמָּךְ שְׂבִמּוֹצָאֵי-שֶׁבֶת הַקָּרוֹב כְּכֹר תִּלְךָ לְבֵית-הַמְּדֻרָשׁ הַקָּרוֹב לְבֵיתְךָ, וְשֵׁם תִּשָּׁב עִם הַבָּנִים שְׁלָךְ, וְתִלְמַד עִמָּהֶם תּוֹרָה, וְתַעְזוֹר לָהֶם בְּמָה שְׂחָסַר לָהֶם, וְתִבְחַן אוֹתָם, וְתִהְיֶה חֲזָק בְּזֶה מְאֹד, וְאֲזַ תִּהְיֶה בְּטוֹחַ, שְׂיִהְיוּ לְךָ בָּנִים זְכָרִים הַמְּסוּרִים אֵלֶיךָ בְּלֵב וְנִפְשׁ; כִּי בְּאַמַּת עֲלֶיךָ, אֶהוּבִי, בְּנִי, לְדַעַת, שְׂהִילָדִים מְעַרְיָכִים מְאֹד בְּשַׁעֲהַ שְׂהֶאֱבֵא נוֹתֵן אֶת כְּלוֹ בְּשִׁבְלֵם אֲפִלוּ שְׁעָה אַחַת בְּשָׂבוֹעַ, וּמִכָּל שְׂכָן אִם תִּתְחִיל אֶת

השבוע עם שעה אחת, שתתלם בעבור בניך הזכרים, ותלמד עמם תורה ויראת שמים, ותחזיר בהם אמונה פשוטה בו יתברך, ותראה את התועלת היוצאת מזה, אזי יפנס בך רצון חזק לגנב עוד שעה ועוד שעה באמצע השבוע, ותמסר עצמך כל-כף לבניך הזכרים, ואז דיקא, תרוה מהם רב נחת דקדשה, ויגדלו פקחים; כי כשהאבא מסביר לבניו כל דבר, ומוסר את כל פלו בעבורם, על-ידי-זה נתהפך דעתם ונתרחב לבם, ומתקשר קשר חזק בין "אבות ובנים", שזה הנחת-רוח הכי גדול, שאדם זוכה בחייו לראות בהצלחת בניו הזכרים. לזאת ראה, אהובי, בני, לצית אותי, ותמסר נפשך לקים את דברי, ולא תתחרט — לא בזה ולא בבא לגצח נצחים.

ג.

צריך שתדע, אהובי, בני! מאחר שזכה אותך הקדוש-ברוך-הוא עם בנים זכרים, עליך לשמח מאד, ועליך למסר נפשך בעבור חנוכם, לחנוך אותם ביראת שמים שלמה, באמונה ברורה ומזככת, ותמיד תדבר עמם רק מהקדוש-ברוך-הוא, ותחזיר בהם דעת ושכל וכינה איך לעבר את זה העולם בשלום, ותדבר עמם תמיד דבורי-יראת שמים. ואין לתאר ואין לשער את

אבות ובנים

קצה

גָּדַל הַזְכוּת הַזוֹ. וְכֵן אוֹמְרִים חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁבַח קְבוֹ): הַמְגִדֵל בְּנָיו לְתַלְמוּד תּוֹרָה, אוֹכֵל פְּרוּתֵיהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה; כִּי בָזָה שְׁמַלְמָדִים אֶת הַבָּנִים הַזְכָּרִים אֶת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְרוֹאִים אִיךָ שְׁמַתְנַהֲגִים בְּדַרְךְ הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם גְּדֹלִים מְצַלְחִים בְּחַיֵּיהֶם. וְלִכֵּן רָאָה, אֱהוֹבִי, בְּנִי, לְמַסֵּר נַפְשִׁי בְּעִבּוּר גְּדוּל בְּנִיךָ הַזְכָּרִים, וְתַלְמֵד עִמָּהֶם אֶת הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה, וְתַמְסֵר אֶת כָּל כְּלֶךְ אֲלֵיהֶם, כְּדֵי לְחַנּוּכָם. כִּי כִּשְׁהָאָבָא מְחַנֵּךְ אֶת בְּנָיו הַזְכָּרִים, הָרִי הֵם גְּדֹלִים מְצַלְחִים מְאֹד. אִךְ צְרִיכִים סְבָלְנוֹת גְּדוּלָה לַבָּנִים, כִּי בְּדַרְךְ כָּלֵל הֵם שׁוֹכְבִים מְאֹד, וּמַעֲצָבִים אֶת הוֹרֵיהֶם, וּבִפְרָט אֶת הָאָבָא, שֶׁהוּא עֲסוּק מְאֹד בְּעֲנֻיָּנִים שׁוֹנִים, וְטָרוּד בְּטַרְדוֹת הַפְּרָנְסָה, וּמְלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְחוּבוֹת, עַל-בּוֹנוֹת וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים, עִם כָּל זֹאת עַל הָאָבָא לְהַבִּין, שְׁסוּף כָּל סוּף מַה נִּשְׁאַר מִמֶּנּוּ? רַק הַבָּנִים הַזְכָּרִים שְׁלוּ, שֶׁהֵם נוֹשְׂאִים אֶת שְׁמוֹ, וְלִכֵּן כְּדָאִית הַהִשְׁקָעָה לְהִשְׁקִיעַ בָּהֶם בְּחַנוּכָם, לְתַת לָהֶם חֲנוּךְ כְּשֵׁר, חֲנוּךְ שֶׁל אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶה בּוֹנֶה אֶת אִישִׁיותָם וְאֶת הַבְּטָחוֹן הָעֲצָמִי שֶׁלָּהֶם; כִּי עַל-יְדֵי תַקְףָּהּ הָאֱמוּנָה נִבְנְהָ הַבְּטָחוֹן הָעֲצָמִי, וְהֵם גְּדֹלִים מְצַלְחִים בְּחַיֵּיהֶם. וְזֶה עֵקֶר הַנַּחַת-רוּחַ לְאָבָא — כְּשֶׁרוֹאֶה שְׁבָנָיו הַזְכָּרִים מְתִיגְעִים בַּתּוֹרָה, שְׂאֵז אֶפְלוּ כְּשֶׁכָּבֵר נִסְתַּלַּק מִזֶּה הָעוֹלָם, יֵשׁ לוֹ נַחַת-רוּחַ בְּשָׂמִים, כְּמֵאמָרָם ז"ל (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה מַט): כָּל מִי שֵׁיֵשׁ לוֹ בֶּן

יגע בתורה, כאלו לא מת; וזו הנחת-רוח הכי גדולה של האדם — שמשאיר בנים זכרים בזה העולם, ולומדים את התורה הקדושה, ומתנהגים בדרך היראה, כפי שקבלנו מאבותינו ומאבות אבותינו, עד קבלת התורה בהר סיני. וכך אומרים חכמינו הקדושים (בראשית רבה, פרשה סג): האבות עטרה לבנים והבנים עטרה לאבות; ולכן ראה למסור את נפשך לחינוך הבנים שלך, ואל תהסס פרגע ליסור אותם. וכך אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא שמות): ללמדך שכל המונע מבנו מרדות, סוף יוצא לתרבות רעה ושונאו. ובודאי צריכים שכל ודעת לדעת איך להתנהג עם הבנים, שאפלו כשהוא מיסור אותם, צריך להיות באהבה אבהית, כי גם התוכחה צריכה להיות תוכחה של אהבה, כמובא בדברי רבנו ז"ל (לקוטי-מהר"ן, חלק ב', סימן ח'); ותשתדל מאד לרחם על הבנים הזכרים שלך, ואל תפגה אותם ברציחה, אלא תיסור אותם באהבה. וכמו שאמר החכם מכל אדם (משלי כב, ו): "חנף לנער על פי דרכו, גם יזקין לא יסור ממנו"; שצריכים לחנף את הבנים הזכרים כל אחד על-פי דרכו, ולא ללקת אתם באכזריות, ומכל שפן שלא לבזות אותם ולא לפגוע בהם, אשר זו רציחה מאין כמוה. לזאת ראה, אהובי, בני! כדאית ההשקעה שאתה משקיע בבנים זכרים שלך, כי כך אומרים חכמינו הקדושים (תנחומא ויקרא): בזכות הבנים,

אבות ובנים

קצז

אבותיהם מתפבדים; כי בזה שתחנך את הבנים הזכרים
שלה לתורה וליראת שמים ולאמונה ברוחה ומזככת,
ויהיו לה בנים צדיקים, על-ידי-זה תתפבד על ידם,
ואיזה נחת-רוח זה לראות במו עיניו בהצלחת הבנים
הזכרים שלו. ולכן ראה, אהובי, בני, למסר נפשך
בעבור חנוך הבנים שלך, ותעזב את כל העולם כלו,
ותקבל על עצמך קדם לחנך אותם, ותרחם עליהם,
ותשתדל רק בטובתם, ותמיד תדבר אתם באהבה,
ותמשך את לבכם אליו ותברך. וככל שתכניס אמונה
פשוטה בבנים הזכרים שלך, על-ידי-זה יגדלו בריאים
בנפשם ובשכלם, ויהיו הכי מצלחים בחייהם, רק שמור
מאד לא להשפילם ולא לבזותם ברבים, ואפלו אם
אתה רוצה ליסרם, זה צריך להיות בחדרי חדרים,
שחבריהם לא יראו, כי אם מבישים את הבנים ברבים,
ומכל שכן בין חבריהם, בזה שזכרים אותם לגמרי,
ושופכים דמם, ועושים אותם בעלי מומים בגופם
ובנפשם. לזאת, אהובי, בני! ראה מה לפניך, מסרו לה
יהלומים, שהם הבנים הזכרים שלך, ראה לשמור אותם
מכל משמר, ותדון אותם לכף זכות, ומכל שכן שלא
ימלט בית, שלא תהיה בו תמיד כבשה שחורה שעושה
בעיות יותר מכל הבנים, על-פן ראה לקרב את הבן הזה
בדרך אהבה, ובחכמה ובינה יתרה, ואל יקלו בעיניך
דברים אלו, כי בנפשך הם. לזאת, ראה אהובי, בני,

למסר את עצמך בעבור חנוף הבנים הזכרים שלך, ותרחם עליהם מאד מאד, ותעזר להם ככל יכולתך, כי כן אומר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בנים, סימן צו): מי שאין לו רחמנות על בנו, בידוע שאין לו חלק בשכל דקדושה; כי מי שדבוק באמת בחי החיים בו יתברך, ויודע ועד אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, הוא מוסר את נפשו בעבור בנו, ומשתדל שהם יחדירו בעצמם אמונה פשוטה בו יתברך, וילמדו את התורה הקדושה, ויקימו מצוותיו יתברך בשמחה עצומה. לזאת ראה, אהובי, בני היקר, לכבד וליקר את הבנים הזכרים שלך, ותמסר נפשך בעבור גדולם, ואל תדאג על פרנסתם, כי כן אמר רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בנים, סימן מג): אין צריך האדם לדאג על פרנסת בנו, כי פשהם גדלים, גדלה פרנסתם עמהם; ולכן העקר תשתדל בחנוכם הרוחני, להחדיר בהם יראת שמים שלמה ואמונה פשוטה בו יתברך. ותשמר את עצמך מאד לא לדבר בפניהם לשון הרע, רכילות וליצנות, ולא להתלוצץ משום ברך שבעולם; כי טבע הבן, שמקבל את טבע האבא, ומה שהאב עושה, כן הבן עושה. לזאת, בני היקר לי מאד! אם אתה רוצה להצליח עם הבנים הזכרים שלך, ראה לחנוף את עצמך, כי הבנים הזכרים שלך הם יחקו אותך, וכדיוק כפי שאתה תתנהג, כן הם יתנהגו, ולכן שלא

אבות ובנים

קצט

תהינה לך אחר־כך טענות, בראותך שהבנים זכרים אינם הולכים בדרךך, כי גם אתה פגמת בדעת ובשכל. לזאת ראה, אהובי, בני היקר, למסור את נפשך בעבור חנוף הבנים שלך. ורבנו ז"ל אמר (ספר המדות, אות בנים, סימן מב): הבנים הטובים — רפואה גדולה לאבות; כי אין עוד רפואה גדולה לאבא כמו שיש לו בנים זכרים בריאים בנפשם וברוחם, ולהפך — אין עוד צער גדול לאבא, כשבניו הזכרים אינם בריאים בנפשם ובשכלם, ומכל שכן כשיוצאים לתרבות רעה. לכן צריכים לבקש בכל יום ממנו יתברך על הבנים הזכרים, ולהשתדל בכל מיני השתדליות לחנכם בדרך התורה והיראה. וצריכים להשתדל בזה מקטנותם, כמובא בדברי רבנו ז"ל (ספר המדות, אות בנים, סימן סד): צריך ללמד את התינוק דרך ארץ מנעוריו; ולכן אל יקלו בעיניך דברים אלו, כי בנפשך הם. ואף שאני יודע, שמרב הצרות והיסורים שעוברים עליך בגשמיות וברוחניות, אין לך עצבים לבניך, עם כל זאת תהיה פקח, כי סוף כל סוף מה ישאר ממך? רק אלו הבנים הזכרים, שהם ימשיכו את שמך, ואיזה נחת־רוח יהיה לך בשעה שתהיה זקן, ותראה את הגדולים שגדלת, ותראה בנים לבניך, שזה יהיה הנחת־רוח הכי גדול שלך. לזאת, אהובי, בני! ראה למסור נפשך בעבור גדול בניך, ותגדלם לתלמוד תורה, ותרחם עליהם, ואל תשפילם ואל תשבר אותם,

ואז דיקא תצליח בגשמיות וברוחניות גם יחד עמָהם.
ויזכר כָּלֵל זֶה, אֲשֶׁר הַבָּנִים הַזִּכְרִים שֶׁלָּךְ בָּאִים קִדְּם לְכָל
הָעוֹלָם כְּלוֹ. וְאִם תִּמְסַר עֲצֻמָּךְ בְּעִבּוּרָם, אִזּוּ יִהְיוּ הֵם
מְקַשְׂרִים אֵלֶיךָ בְּזֶה וּבְכָּא לְנִצָּח נְצָחִים; אֲשֶׁרֵי מִי
שֶׁמְכַנֵּס דְּבָרֵי אֱלוֹ בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וּמְקַיֵּם בְּתַמִּימוֹת
וּבְפִשְׁטוּת, שְׂאִזּוּ יִרְוֶה רַב נַחַת מִבְּנָיו הַזִּכְרִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה, וּמְכַל שְׂכָן בְּעוֹלָם הַבָּא לְנִצָּח נְצָחִים.

תם ונשלם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!